

Predmet C-49/23**Sažetak zahtjeva za prethodnu odluku sastavljen na temelju članka 98.
stavka 1. Poslovnika Suda****Datum podnošenja:**

1. veljače 2023.

Sud koji je uputio zahtjev:

Satversmes tiesa (Latvija)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

31. siječnja 2023.

Tužitelji pred Satversmes tiesom:

AZ

IDream OÜ

Produktch Engineering AG

BBP

Polaris Consulting Ltd

Druga stranka u postupku:

Latvijas Republikas Saeima

Predmet glavnog postupka

Ocjena usklađenosti članka 631. stavka 3. Kriminālprocesa likumsa (Zakon o kaznenom postupku) s člankom 92. prvom rečenicom Latvijas Republikas Satversmea (Ustav Republike Latvije)

Predmet i pravna osnova zahtjeva za prethodnu odluku

Sud koji je uputio zahtjev na temelju članka 267. UFEU-a želi znati: i. je li odredba o mogućnosti podnošenja pravnog lijeka protiv sudskih odluka u predmetima koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu, o kojoj je riječ o glavnom postupku, obuhvaćena područjem primjene Direktive 2014/42/EU i Okvirne odluke 2005/212/PUP; ii. obuhvaća li pojam „nalog za oduzimanje” i

sudске odluke kojima se proglašava da je imovina stečena nezakonito te se nalaže njezino oduzimanje i odluke kojima se završava postupak koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu; iii. je li propis kojim se osobama povezanima s imovinom ne priznaje pravo na podnošenje pravnog lijeka protiv naloga za oduzimanje u skladu s Poveljom Europske unije o temeljnim pravima i Direktivom 2014/42; iv. mogu li se pravni učinci sporne odredbe, u slučaju da treba smatrati da ona nije u skladu s pravom Unije, zadržati do trenutka koji odredi sud koji je uputio zahtjev.

Prethodna pitanja

1.1. Jesu li područjem primjene Direktive 2014/42, konkretno njezina članka 4., i Okvirne odluke 2005/212, konkretno njezina članka 2., obuhvaćeni nacionalni propisi na temelju kojih nacionalni sud donosi odluku o oduzimanju imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima u zasebnom postupku koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu, koji se od glavnog kaznenog postupka odvaja prije nego što se utvrdi počinjenje kaznenog djela i prije nego što se osobu proglasi krivom za to djelo, a u kojima se također predviđa oduzimanje na temelju dokumenata izdvojenih iz kaznenog spisa?

1.2. U slučaju potvrdnog odgovora na prvo pitanje, treba li pojam „nalog za oduzimanje” u smislu Direktive 2014/42, konkretno, njezina članka 8. stavka 6. druge rečenice, tumačiti na način da ne obuhvaća samo sudske odluke kojima se proglašava da je imovina stečena nezakonito te se nalaže njezino oduzimanje, nego i one kojima se završava postupak koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu?

1.3. U slučaju niječnog odgovora na drugo pitanje, je li u skladu s člankom 47. Povelje i člankom 8. stavkom 6. drugom rečenicom Direktive 2014/42 propis kojim se ne predviđa da osobe koje su povezane s imovinom imaju pravo na podnošenje pravnog lijeka protiv naloga za oduzimanje?

1.4. Treba li načelo nadređenosti prava Unije tumačiti na način da mu se protivi to da ustavni sud države članice, koji odlučuje o ustavnoj tužbi podnesenoj protiv nacionalnih propisa koji su proglašeni neusklađenima s pravom Unije, presudi da je načelo pravne sigurnosti primjenjivo i da se pravni učinci navedenih propisa privremeno zadržavaju do datuma koji je u odluci navedenog suda utvrđen kao trenutak u kojem sporna odredba prestaje proizvoditi učinke?

Navedene odredbe prava Unije

Povelja Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja):
članak 47. prvi stavak i članak 47. drugi stavak prva rečenica

Okvirna odluka Vijeća 2005/212/PUP od 24. veljače 2005. o oduzimanju imovinske koristi, sredstava i imovine pribavljene kaznenim djelom (u daljnjem tekstu: Okvirna odluka 2005/212): uvodna izjava 10. te članci 1., 2. i 4.

Direktiva 2014/42/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 3. travnja 2014. o zamrzavanju i oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima u Europskoj uniji (u daljnjem tekstu: Direktiva 2014/42): uvodne izjave 9., 15., 22. i 38., članak 1. stavak 1., članak 2. točka 4., članak 3., članak 4. te članak 8. stavci 1. i 6.

Sudska praksa

Presuda Suda od 8. ožujka 2011., 1/09 (Nacrt ugovora o uspostavljanju suda za rješavanje sporova u pogledu europskih patenata i patenata Zajednice), EU:C:2011:123, t. 84.

Presuda Suda od 19. ožujka 2020., „Agro In 2001”, C-234/18, EU:C:2020:221, t. 56. i 57.

Presuda Suda od 28. listopada 2021., Komisija za protivodejstvije na korupcijata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imušestvo, C-319/19, EU:C:2021:883, t. 36., 37. i 41.

Presuda Suda od 16. prosinca 1976., Rewe-Zentralfinanz i Rewe-Zentral, 33/76, EU:C:1976:188, t. 5.

Presuda Suda od 14. rujna 2010., Akzo Nobel Chemicals i Akcros Chemicals/Komisija, C-550/07 P, EU:C:2010:512, t. 113.

Presuda Suda od 12. veljače 2015., Baczó i Vizsnyiczai, C-567/13, EU:C:2015:88, t. 42.

Presuda Suda od 27. veljače 2014., Pohotovost', C-470/12, EU:C:2014:101, t. 51.

Presuda Suda od 5. prosinca 2013., Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León, C-413/12, ECLI:EU:C:2013:800, točka 39.

Presuda Suda od 14. siječnja 2021., Okražna prokuratura – Haskovo i Apelativna prokuratura – Plovdiv, C-393/19, EU:C:2021:8, t. 47. i 48.

Presuda Suda od 22. lipnja 2021., Latvijas Republikas Saeima (Kazneni bodovi), C-439/19, EU:C:2021:504, t. 132. i 133.

Sudska praksa Europskog suda za ljudska prava

Presuda Velikog vijeća od 28. lipnja 2018., G.I.E.M. S.r.l. i dr. protiv Italije, zahtjev br. 1828/06, t. 211., 223. do 225. i 233.

Presuda od 12. svibnja 2015., Gogitidze i dr. protiv Gruzije, zahtjev br. 36862/05, t. 102. i 103.

Navedene odredbe međunarodnog prava

Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda: članci 6. i 7.

Navedene odredbe nacionalnog prava

Ustav Republike Latvije (u daljnjem tekstu: Ustav): članak 92. prva rečenica, kojom se utvrđuje da svatko može zagovarati svoja legitimna prava i interese pred nepristranim sudom.

Krimināllikums (Kazneni zakon): članak 70.¹⁰, članak 70.¹¹ stavak 1. i članak 70.¹³ stavak 1.

Zakon o kaznenom postupku: članak 380., članak 626., članak 627. stavci 1., 2., 3. i 4., članak 628., članak 629. stavci 2. i 6., članak 630. stavak 1., 2. i 4. (stavak 4. te odredbe na snazi je od 3. studenoga 2022.), članak 631. stavci 1., 3. i 4. (stavak 4. te odredbe na snazi je od 3. studenoga 2022.)

Člankom 631. stavkom 3. Zakona o kaznenom postupku (u daljnjem tekstu: sporna odredba) određuje se: „Nakon ispitivanja žalbe ili prigovora sud može ukinuti odluku *rajona (pilsētas) tiese* (općinski (gradski) sud, Latvija) i donijeti odluku koja se navodi u članku 630. ovog zakona. Protiv te odluke nije dopušten pravni lijek.”

Sažet prikaz činjenica i glavnog postupka

- 1 Sporna odredba dio je propisa iz jedanaeste glave poglavlja 59. Zakona o kaznenom postupku, kojom se uređuju postupci koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu. U skladu s navedenim propisom, kako bi se prikladno riješila imovinska pitanja koja se javljaju u predsudskoj fazi kaznenog postupka i radi ekonomičnosti postupka, osoba odgovorna za postupak može iz kaznenog postupka izdvojiti dokumente koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu i pokrenuti postupak kako bi se utvrdilo da je ta imovina stečena nezakonitim aktivnostima. U tom slučaju, osoba odgovorna za postupak te dokumente prosljeđuje prvostupanjskom sudu, koji odlučuje o tome je li imovina stečena nezakonito. Ako prvostupanjski sud smatra da je imovina stečena na nezakonit način, donosi odluku o daljnjem postupanju s njom, uključujući njezino oduzimanje. Protiv odluke prvostupanjskog suda moguće je podnijeti žalbu okružnom sudu (*apgabaltiesa*). Spornom se odredbom utvrđuje da okružni sud može ukinuti odluku prvostupanjskog suda i donijeti odluku o nezakonito stečenoj imovini, protiv koje nije dopušten pravni lijek.

- 2 U okviru pet ustavnih tužbi koje su tužitelji podnijeli Satversmes tiesi (Ustavni sud, Latvija; u daljnjem tekstu: sud koji je uputio zahtjev), navedenom sudu postavljeno je pitanje o usklađenosti sporne odredbe s člankom 92. prvom rečenicom Ustava. Tužitelji pred Satversmes tiesom (Ustavni sud) smatraju da sporna odredba nije u skladu s člankom 92. prvom rečenicom Ustava, u vezi s člankom 47. Povelje, člankom 8. stavcima 1. i 6. Direktive 2014/42 i člankom 4. Okvirne odluke 2005/212.
- 3 Protiv svakog od tužitelja pred Satversmes tiesom (Ustavni sud) pokrenuti su kazneni postupci zbog navodnog pranja novca velikih razmjera, koji su i dalje u istražnoj fazi. U okviru tih kaznenih postupaka zaplijenjeni su nepokretna imovina, novac i financijska sredstva navedenih tužitelja. U svakom od tih postupaka osoba odgovorna za postupak odlučilo je u pogledu zaplijenjene imovine pokrenuti postupak koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu i dokumente o nezakonito stečenoj imovini proslijediti sudu koji je odlučivao o predmetu.
- 4 Odlukama Ekonomisko lietu tiese (Gospodarski sud, Latvija) u četirima od navedenih postupaka proglašeno je da imovina nije stečena nezakonito te su postupci koji su se odnosili na tu imovinu završeni. Nakon što je državni odvjetnik protiv tih odluka iznio prigovore, Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija (Kazneni odjel Okružnog suda u Rigi, Latvija) proglasio je u svim predmetima da su imovina, novac i financijska sredstva stečeni nezakonito te je naložio njihovo oduzimanje.
- 5 U jednom od navedenih postupaka Ekonomisko lietu tiesa (Gospodarski sud) proglasio je da je dio novca stečen nezakonito i naložio njegovo oduzimanje te je završio postupak u pogledu drugog dijela. Nakon što je ispitao žalbu koju je podnijelo osoba odgovorna za postupak u pogledu dijela odluke navedenog suda kojim se postupak završava, Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija (Kazneni odjel Okružnog suda u Rigi) proglasio je da je novac stečen nezakonito i naložio njegovo oduzimanje.
- 6 Stoga je u okviru jednog od prethodno navedenih postupaka koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu već proglašeno da dio imovine predstavlja imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelima i da se može oduzeti na temelju odluke prvostupanjskog suda, dok je to u pogledu drugog dijela imovine učinjeno na temelju odluke okružnog suda. Međutim, u ostalim je postupcima proglašeno da imovina predstavlja imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelima te da je se može oduzeti samo na temelju odluke okružnog suda. Na temelju sporne odredbe, protiv navedenih odluka okružnog suda nije dopušten pravni lijek.

Ključni argumenti stranaka glavnog postupka

- 7 Tužitelji pred Satversmes tiesom (Ustavni sud) tvrde da im se spornom odredbom onemogućava da protiv odluka okružnog suda podnesu žalbu u kasacijskom postupku. Tvrde da zbog toga ne mogu provjeriti je li navedeni sud poštovao

postupovna pravna pravila i pravilno primijenio pravila materijalnog prava prilikom donošenja odluka kojima se nalaže oduzimanje imovine. To je osobito važno u slučajevima u kojima je prvostupanjski sud završio postupak koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu, a isključivo je okružni sud donio odluku kojom se proglašava da je imovina stečena nezakonito te se nalaže njezino oduzimanje.

- 8 Tužitelji pred Satversmes tiesom (Ustavni sud) smatraju da postoje i drugi načini za osiguravanje toga da se imovinska pitanja koja se pojave u kaznenim postupcima riješe na prikladan način uz poštovanje ekonomičnosti postupka, primjerice, tako da se predvidi kasacija kao stupanj u postupcima koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu i odrede rokovi za ispitivanje žalbi, ili da se ograniči nadležnost okružnog suda i utvrdi da on može potvrditi ili ukinuti prvostupanjsku odluku i pitanje o nezakonitom podrijetlu imovine vratiti prvostupanjskom sudu na ponovno razmatranje. Prema njihovu mišljenju, ne može se prihvatiti teza da načelo ekonomičnosti postupka ima prednost u odnosu na ostala načela. Osim toga, navedenim se načelom ne smije neproporcionalno ograničavati pravo na pošteno suđenje.
- 9 Navedeni tužitelji smatraju da je Direktiva 2014/42, na temelju njezina članka 4. stavka 2., primjenjiva na sve postupke koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu i da vlasnici navedene imovine imaju pravo na zaštitne mjere predviđene člankom 8. navedene direktive. S druge strane, jamstvo utvrđeno u članku 8. stavku 6. drugoj rečenici Direktive 2014/42, kojim se predviđa učinkovita mogućnost da se sudu podnese pravni lijek protiv naloga za oduzimanje, treba smatrati obvezujućim zahtjevom te ga valja osigurati u slučajevima u kojima se oduzima imovina. Budući da je u biti proglašeno da je imovina tužitelja pred Satversmes tiesom (Ustavni sud) ostvarena kaznenim djelima i oduzeta na temelju odluke okružnog suda, navedeni tužitelji smatraju da odluke o kojima je riječ treba smatrati „nalozima za oduzimanje” u smislu Direktive 2014/42.
- 10 Tužitelji pred Satversmes tiesom (Ustavni sud) ističu činjenicu da postupak koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu u Latviji nije građanske prirode, nego se na temelju svih dokaza iz kaznenog postupka pokreće prije nego što se utvrdi kazneno djelo i prije nego što se nekoga proglasi krivim za njega. Stoga je u Latviji provedba oduzimanja povezana s počinjenjem kaznenog djela, s obzirom na to da se postupak koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu temelji na dokazima koji su izdvojeni iz glavnog kaznenog postupka.
- 11 Institucija koja je donijela sporne odredbe, Latvijas Republikas Saeima (Parlament Republike Latvije), smatra da su one u skladu s člankom 92. prvom rečenicom Ustava.
- 12 Prema mišljenju navedene institucije, s obzirom na to da je postupak koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu iznimka od načina na koji se odlučuje o imovinskim pitanjima u glavnom kaznenom postupku, takav postupak može biti uređen drukčijim pravnim pravilima kojima se nastoji postići brzo i učinkovito

ostvarivanje njihova cilja. Sustav predviđen spornom odredbom jedan je od načina za brzo i učinkovito odlučivanje o imovinskim pitanjima. Naime, pitanje u pogledu toga je li imovina stečena nezakonito i može li se oduzeti može se razmatrati u dva stupnja, a u svakom od njih treba samostalno ispitati podrijetlo imovine i pritom ocijeniti činjenice i pravne okolnosti konkretnog slučaja.

- 13 Osim toga, tvrdi da ni iz članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ni iz članka 92. prve rečenice Ustava ne proizlazi obveza utvrđivanja kasacije kao stupnja u postupcima koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu, kao ni obveza osiguravanja mogućnosti podnošenja pravnog lijeka protiv odluka okružnih sudova kojima se proglašava da je imovina stečena nezakonito i da se može oduzeti. Prema mišljenju Parlamenta, država raspolaže diskrecijskom ovlasti za utvrđivanje stupnjeva i broja postupaka za podnošenje pravnog lijeka ovisno o vrsti predmeta. Prema tome, pitanje u pogledu toga treba li u okviru postupaka koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu predvidjeti kasaciju kao stupanj, u kojoj bi se ispitivala samo pitanja o pravilnoj primjeni materijalnih i postupovnih pravnih pravila, ne odnosi se toliko na pravo koliko na mogućnost o kojoj treba odlučiti zakonodavac.

Sažet prikaz obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku

- 14 U sudskoj praksi suda koji je uputio zahtjev prihvaća se da prilikom utvrđivanja sadržaja nacionalnih zakonskih odredbi i njihove primjene treba uzeti u obzir pravo Unije kojim se ojačava demokracija te način na koji se to pravo tumači u sudskoj praksi Suda.
- 15 Sporna odredba dio je propisa kojima se uređuju postupci koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu. Iz sudske prakse suda koji je uputio zahtjev proizlazi da se u postupcima koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu osobama povezanim s navedenom imovinom jamči pravo na pošteno suđenje utvrđeno člankom 92. prvom rečenicom Ustava. Pošteno suđenje uključuje konkretno dva aspekta, a to su „nepriistrano suđenje”, u smislu da predmet ispituje neovisan sud, i „pravično suđenje”, u smislu da se slijedi primjeren postupak, u skladu s vladavinom prava, u okviru kojeg se ispituje predmet. Pošteno suđenje u smislu primjerenog sudskog postupka koji je u skladu s vladavinom prava uključuje pravo na podnošenje pravnog lijeka.
- 16 Sud koji je uputio zahtjev utvrdio je da se člankom 92. prvom rečenicom Ustava državu ne obvezuje da utvrdi pravo na podnošenje žalbe u kasacijskom postupku protiv sudskih odluka u svim vrstama predmeta. Međutim, država treba uspostaviti pravni okvir i žalbeni postupak protiv sudskih odluka koji osobama omogućuje da djelotvorno zaštite svoja legitimna prava i interese. Država također ima pozitivnu obvezu da osigura djelotvornu zaštitu prava u postupcima koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu, što uključuje i to da osobe raspolažu postupovnim jamstvima za obranu prava vlasništva.

- 17 Kako bi se u ovom predmetu utvrdilo je li sporna odredba u skladu s člankom 92. prvom rečenicom Ustava, sud koji je uputio zahtjev treba ispitati omogućava li se navedenom odredbom osobi koja je povezana s imovinom da djelotvorno brani svoje pravo vlasništva. Konkretno, treba ocijeniti je li zakonodavac bio ovlašten donijeti propise kojim se ne predviđa mogućnost podnošenja pravnog lijeka protiv odluka okružnog suda, iako je riječ o prvim odlukama koje se donose u predmetu kojima se proglašava da je imovina stečena nezakonito i da se može oduzeti. Budući da su sporne odredbe dio propisa kojima se uređuju postupci koji se odnose na oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima, za tu su ocjenu relevantni članak 47. Povelje, Direktiva 2014/42 i Okvirna odluka 2005/212.
- 18 Sud koji je uputio zahtjev smatra da kaznena djela zbog kojih se vode kazneni postupci, od kojih su odvojeni postupci koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu, spadaju u kaznena djela predviđena propisima na koje se upućuje u članku 3. Direktive 2014/42 i da su stoga obuhvaćena materijalnim područjem primjene navedene direktive. Osim toga, za ta se kaznena djela predviđa kazna zatvora u trajanju između tri i dvanaest godina.
- 19 Sud je odlučio da se Direktivom 2014/42, kao i Okvirnom odlukom 2005/212 na koju se ona odnosi, države članice obvezuju utvrditi minimalna zajednička pravna pravila o oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima kako bi se olakšalo uzajamno priznavanje naloga za oduzimanje koje je izdao sud u okviru kaznenog postupka. Direktivom 2014/42 ne uređuje se oduzimanje predmeta i imovinske koristi ostvarene nezakonitim radnjama koje nalaže sud države članice u postupku koji se ne odnosi na utvrđivanje jednog ili više kaznenih djela ili koji ne slijedi neposredno nakon takvog utvrđenja. Naime, na takvo se oduzimanje ne primjenjuju minimalna pravna pravila utvrđena tom direktivom, u skladu s njezinim člankom 1. stavkom 1., te je uređenje takvog oduzimanja stoga u nadležnosti država članica, na koju se poziva u uvodnoj izjavi 22. navedene direktive, da u svojem nacionalnom pravu predvide šire ovlasti. Slijedom toga, sud koji je uputio zahtjev treba ocijeniti mogu li se Direktiva 2014/42 i Okvirna odluka na koju se ona odnosi primijeniti na pravni okvir kao što je onaj iz poglavlja 59 Zakona o kaznenom postupku.
- 20 U ovom je predmetu sporna odredba povezana s postupkom utvrđenim u poglavlju 59. Zakona o kaznenom postupku, na temelju kojeg se sudskom odlukom proglašava da je imovina stečena nezakonito. Drugim riječima, odluka suda donosi se u zasebnom postupku koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu prije konačne presude suda u kaznenom postupku. Riječ je o zasebnom i različitom postupku u kojem sud ocjenjuje samo jedno pitanje u pogledu kojeg se taj postupak vodi, a to je imovinsko pitanje. U tim se postupcima ne utvrđuje krivnja osobe, nego se odlučuje o nezakonitom podrijetlu imovine i povezanosti imovine s određenim kaznenim djelom (postupci *in rem*) te se donosi konačna odluka o imovinskim pitanjima. Ako predsudska faza kaznenog postupka uključuje postupak koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu, u okviru kojeg sud proglasi da je imovina stečena nezakonito, sud u glavnom kaznenom postupku

više ne donosi odluku o daljnjem postupanju s tom imovinom. U postupcima koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu ne ocjenjuje se krivnja osobe niti se navedeni postupci temelje na osuđujućoj kaznenoj presudi.

- 21 Stoga se Direktiva 2014/42, kao i Okvirna odluka 2005/212 na koju se ona odnosi, može tumačiti na način da se ne primjenjuje na pravni okvir iz poglavlja 59. Zakona o kaznenom postupku jer se sudskom odlukom proglašava da je imovina stečena na nezakonit način prije nego što se utvrdi počinjenje kaznenog djela i prije nego se osoba proglašava krivom za njega.
- 22 Prilikom ocjene toga je li oduzimanje bez donošenja osuđujuće kaznene presude istovjetno kazni u smislu članka 7. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Europski sud za ljudska prava odlučio je da takva ocjena polazi od pitanja dolazi li do oduzimanja nakon odluke kojom se utvrđuje da je osoba kriva za počinjenje kaznenog djela. Međutim, ta ocjena uključuje i druge čimbenike, kao što su vrsta i svrha postupka te razmjer oduzimanja, kao i priroda tog postupka kako je utvrđena nacionalnim zakonodavstvom te načinima njegove provedbe.
- 23 U skladu s latvijskim propisima, u postupcima koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu iz kaznenog postupka koji je predmet istrage, a koji se odnosi na počinjenje kaznenog djela, izdvajaju se dokumenti kojima se dokazuje povezanost imovine s kaznenim djelom ili nezakonito podrijetlo imovine. Međutim, zaključci koji se u tom zasebnom postupku donesu o povezanosti imovine s kaznenim djelom ili o nezakonitom podrijetlu imovine temelje se, među ostalim, na dokumentima iz spisa kaznenog postupka koji su prikupljeni tijekom glavnog kaznenog postupka koji se odnosi na utvrđivanje kaznenog djela i u kojem se osoba proglašava krivom za njegovo počinjenje.
- 24 Člankom 4. stavkom 2. Direktive 2014/42 određuje se da je navedena direktiva u određenim okolnostima primjenjiva i na slučajeve kad su kazneni postupci pokrenuti u vezi s kaznenim djelom, ali u kojima nije donesena osuđujuća kaznena presuda u kaznenom postupku. Ne postoji sudska praksa Suda Europske unije u pogledu te odredbe.
- 25 Iz te odredbe, u vezi s člankom 2. točkom 4. Direktive 2014/42, moglo bi se zaključiti da je Direktiva 2014/42 u određenim okolnostima primjenjiva i na oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima bez osuđujuće kaznene presude. Osim toga, tekst članka 4. stavka 2. Direktive 2014/42 također bi mogao konkretno upućivati na to da se razlozi zbog kojih se ne može provesti oduzimanje u njemu ne navode iscrpno.
- 26 Slijedom toga, u ovom bi slučaju tumačenje Direktive 2014/42 i Okvirne odluke 2005/212 moglo dovesti do različitih zaključaka u pogledu toga je li posebni postupak oduzimanja o kojem je riječ obuhvaćen područjem nadležnosti država članica, navedenim u uvodnoj izjavi 22. Direktive 2014/42, kao i jesu li, posljedično, navedeni pravni akti primjenjivi na takav postupak.

- 27 Iako je Sud u više navrata tumačio članak 4. stavak 1. Direktive 2014/42 i članak 2. stavak 1. Okvirne odluke 2005/212, pa čak i u vezi s nacionalnim propisima kojima se predviđa oduzimanje imovinske koristi bez osuđujuće kaznene presude, nijedan od tih pravnih akata do sada nije tumačen u vezi s postupkom oduzimanja nezakonito stečene imovine predviđenim nacionalnim pravom koji se ne provodi u okviru građanskog postupka i koji se pokreće na temelju svih dokaza koji postoje u okviru kaznenog postupka prije nego što se utvrdi da je počinjeno kazneno djelo i prije nego što se osoba proglasi krivom za njega. Kao što to proizlazi iz sudske prakse Suda, pravilno tumačenje i primjena Direktive 2014/42 i Okvirne odluke 2005/212, uzimajući u obzir da je njihov cilj poboljšanje mjere oduzimanja imovine koja se donosi u kaznenim predmetima na razini Europske unije, nije toliko očito u trenutačnim činjeničnim i pravnim okolnostima da ne ostavlja mjesta nikakvoj razumnoj dvojbi u pogledu područja primjene navedenih pravnih akata.
- 28 Ako su propisi o oduzimanju nezakonito stečene imovine iz poglavlja 59. Zakona o kaznenom postupku obuhvaćeni područjem primjene Direktive 2014/42 i Okvirne odluke 2005/212 na koju se ona odnosi, države članice dužne su donijeti potrebne mjere kako bi osobama na koje se odnose mjere predviđene navedenom direktivom zajamčile pravo na djelotvoran pravni lijek i na pošteno suđenje radi zaštite njihovih prava.
- 29 Uvodnom izjavom 38. Direktive 2014/42 utvrđuje se da se tom direktivom poštuju temeljna prava i načela priznata Poveljom te da bi se ona trebala provoditi u skladu s tim pravima i načelima. Člankom 47. prvim stavkom Povelje određuje se pak da svatko čija su prava i slobode zajamčeni pravom Unije povrijeđeni ima pravo na djelotvoran pravni lijek pred sudom, u skladu s uvjetima utvrđenima tim člankom. Temeljna prava zajamčena člankom 47. Povelje potvrđena su u samoj Direktivi 2014/42, osobito u njezinu članku 8. stavku 6. drugoj rečenici, kojim se utvrđuje da države članice omogućuju učinkovitu mogućnost za osobu u pogledu koje je naloženo oduzimanje da osporava nalog za oduzimanje pred sudom.
- 30 U skladu s latvijskim propisima, u postupcima koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu, prvostupanjski sud može odlučiti da će završiti navedeni postupak ako zaključi da svi podneseni dokazi nisu dovoljni kako bi se dokazalo da je imovina povezana s kaznenim djelom ili kako bi se utemeljeno smatralo da je podrijetlo imovine vjerojatno nezakonito.
- 31 Protiv odluke koju je donio prvostupanjski sud može se podnijeti žalba okružnom sudu, koji može: 1. potvrditi odluku prvostupanjskog suda; 2. ukinuti odluku prvostupanjskog suda kojom se proglašava da je imovina stečena nezakonito i da je se može oduzeti te završiti postupak koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu; ili 3. ukinuti odluku prvostupanjskog suda kojoj se završava postupak koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu i proglasiti da je imovina stečena nezakonito i da je se može oduzeti. Protiv odluke okružnog suda nije dopušten pravni lijek.

- 32 Stoga je postupke koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu u Latviji moguće ispitivati u dva različita sudska stupnja, pri čemu ne postoji mogućnost da se protiv odluka okružnog suda podnese žalba u kasacijskom postupku. Iako je prvostupanjski sud završio postupak koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu jer je smatrao da nije dokazano njezino nezakonito podrijetlo, okružni sud može proglasiti da je imovina stečena nezakonito i naložiti njezino oduzimanje.
- 33 Odredbama Direktive 2014/42 ne predviđa se posebno uređenje za činjenično stanje na kojem se temelji ovaj predmet, odnosno, za slučajeve u kojima prvostupanjski sud donese odluku kojom se završava postupak koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu, ali tu odluku ukine okružni sud, koji pak donese odluku kojom se proglašava da je imovina stečena nezakonito i nalaže njezino oduzimanje. Stoga u ovom slučaju treba razjasniti kako treba tumačiti pojam „nalog za oduzimanje” iz članka 8. stavka 6. druge rečenice Direktive 2014/42.
- 34 S jedne strane, moglo bi se tvrditi da se člankom 8. stavkom 6. drugom rečenicom Direktive 2014/42 zahtijeva da osoba kojoj je oduzeta imovina ima pravo na pobijanje te odluke pred barem jednim sudom, neovisno o tome je li donesena odluka kojom se završava postupak koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu ili odluka kojom se proglašava da je imovina stečena nezakonito te se nalaže njezino oduzimanje. Iz tog bi tumačenja proizlazio zaključak da se spornom odredbom tužiteljima pred Satversmes tiesom (Ustavni sud) već jamči pravo na podnošenje pravnog lijeka protiv naloga za oduzimanje nekom sudu i, prema tome, pravo na djelotvoran pravni lijek.
- 35 S druge strane, članak 8. stavak 6. druga rečenica Direktive 2014/42 može se tumačiti na način da se osobama mora osigurati mogućnost da podnesu pravni lijek protiv naloga za oduzimanje zbog kojeg je imovina konačno oduzeta. Konkretno, u članku 2. točki 4. Direktive 2014/42 pojam „oduzimanje” definira se kao konačno oduzimanje imovine. Definicija riječi „oduzimanje” iz drugih akata Europske unije o oduzimanju imovine slična je definiciji iz članka 2. točke 4. Direktive 2014/42. Primjerice, člankom 2. točkom 2. Uredbe (EU) 2018/1805 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. studenoga 2018. o uzajamnom priznavanju naloga za zamrzavanje i naloga za oduzimanje određuje se da je „nalog za oduzimanje” konačna sankcija ili mjera koju je izrekao sud slijedom postupka u vezi s kaznenim djelom i čija je posljedica konačno oduzimanje imovine od fizičke ili pravne osobe. Isto tako, u članku 1., četvrtoj alineji Okvirne odluke 2005/212 utvrđuje se da „oduzimanje” znači kazna ili mjera, koju je odredio sud nakon postupka u vezi s kaznenim djelom ili kaznenim djelima, a rezultira konačnim oduzimanjem imovine.
- 36 Prema tom tumačenju članka 8. stavka 6. druge rečenice Direktive 2014/42, moglo bi se zaključiti da pojam „nalog za oduzimanje” obuhvaća samo odluke suda na temelju kojih dolazi do konačnog oduzimanja imovine. Međutim, sudska odluka kojom se završava postupak koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu, iako postoji mogućnost da se imovina oduzme, ne može se smatrati „nalogom za oduzimanje” u smislu članka 8. točke 6. druge rečenice Direktive 2014/42. Stoga

bi u ovom slučaju „nalogom za oduzimanje” u smislu navedene odredbe prava Unije trebalo smatrati samo odluku okružnog suda kojom se proglašava da je imovina tužiteljâ pred Satvermes tiesom (Ustavni sud) stečena nezakonito te se nalaže njezino oduzimanje, a protiv te odluke u skladu sa spornom odredbom nije dopušten pravni lijek.

- 37 Prema tome, s obzirom na situaciju koju treba ocijeniti u ovom predmetu, moglo bi se doći do različitih zaključaka o tumačenju članka 8. stavka 6. druge rečenice Direktive 2014/42. Sud je ranije već razjasnio na koji način treba tumačiti pojam „oduzimanje” iz članka 2. točke 4. Direktive 2014/42, ali nije odlučivao o tumačenju pojma „nalog za oduzimanje” iz članka 8. stavka 6. druge rečenice Direktive 2014/42. Stoga je za donošenje odluke u ovom predmetu nužno razjasniti sadržaj pojma „nalog za oduzimanje” iz članka 8. stavka 6. druge rečenice Direktive 2014/42, odnosno, treba li nalogom za oduzimanje smatrati samo odluku kojom se proglašava da je imovina stečena nezakonito i da je se može oduzeti ili i onu odluku kojom neki sud završava postupak koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu.
- 38 Stoga postoje dvojbe u pogledu toga je li, u slučaju da je sporna odredba u ovom slučaju obuhvaćena područjem primjene navedenih propisa Europske unije, u skladu s pravom na djelotvoran pravni lijek zajamčenim člankom 47. Povelje i s jamstvom utvrđenim u članku 8. stavku 6. Direktive 2014/42, kojim se određuje [da treba predvidjeti] učinkovitu mogućnost da se sudu protiv naloga za oduzimanje podnese pravni lijek, nacionalni propis kojim se radi brzog i učinkovitog odlučivanja o imovinskim pitanjima ne predviđa da osoba povezana s imovinom ima pravo na podnošenje pravnog lijeka protiv odluke koju je donio okružni sud, iako je u nekom predmetu to prva odluka kojom se proglašava da je imovina stečena nezakonito i da je se može oduzeti i iako je prvostupanjski sud u tom predmetu odlučio završiti postupak koji se odnosi na nezakonito stečenu imovinu.
- 39 Sud koji je uputio zahtjev od Suda također traži da odgovori na pitanje koje se odnosi na trenutak do kojeg se mogu zadržati pravni učinci sporne odredbe.
- 40 U skladu s člankom 32. stavkom 1. Satvermes tiesas likumsa (Zakon o Ustavnom sudu), presuda suda koji je uputio zahtjev konačna je i izvršiva od trenutka njezina donošenja. Međutim, u skladu s člankom 31. točkom 11. Zakona o Ustavnom sudu, sud koji je uputio zahtjev može u svojoj presudi odrediti trenutak u kojem sporna odredba prestaje proizvoditi učinke. Kako bi odredio konkretan trenutak u kojem sporna odredba prestaje proizvoditi učinke, sud koji je uputio zahtjev ocjenjuje postoje li razlozi zbog kojih bi spornu odredbu trebalo proglasiti retroaktivno ništavom. S druge strane, ako sud koji je uputio zahtjev zaključi da je zakonodavcu potrebno određeno vrijeme kako bi donio nove propise, može odlučiti da sporna odredba prestaje proizvoditi učinke u određenom trenutku u budućnosti. Prilikom utvrđivanja trenutka u kojem će sporna odredba prestati proizvoditi učinke treba odvagnuti, s jedne strane, načelo pravne sigurnosti i, s druge strane, temeljna prava određenih osoba.

- 41 Sud je odlučio da samo iznimno može, primjenom općeg načela pravne sigurnosti svojstvenog pravnom poretku Unije, biti doveden u situaciju da ograniči mogućnost da se zainteresirane osobe pozovu na odredbu koju je protumačio s ciljem dovođenja u pitanje pravnih odnosa ustanovljenih u dobroj vjeri. Takvo ograničenje može se dopustiti isključivo u samoj presudi kojom se odlučuje o zatraženom tumačenju.
- 42 Sud koji je uputio zahtjev procjenjuje da u ovom slučaju treba uzeti u obzir to što se nezakonito stečena imovina oduzima kako bi se zaštitio važan javni interes i to što se time nastoji očuvati načelo vladavine prava.
- 43 Propisi kojima se osobi odgovornoj za postupak omogućuje da iz spisa kaznenog postupka izdvoji dokumente koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu i da u pogledu navedene imovine pokrene postupak kako bi se donijela primjerena odluka o imovinskim pitanjima koja su se javila u istražnoj fazi kaznenog postupka i o ekonomičnosti postupka, na snazi su od 1. listopada 2005. Sporna je odredba pak na snazi od 1. srpnja 2009. Stoga postoje brojni pravni odnosi na koje bi utjecala konačna odluka suda koji je uputio zahtjev u glavnom postupku. Ako se nezakonito stečena imovina oduzme, odgovarajući iznos uplaćuje se u državni proračun. Stoga je sporna odredba usko povezana s državnim proračunom, a kad bi se proglasila ništavom u prošlosti, to bi moglo imati negativne posljedice za stabilnost državnog proračuna i ugroziti pravnu sigurnost.
- 44 Pravna stabilnost ključna je sastavnica načela pravne sigurnosti, kojim se zahtijeva, među ostalim, ne samo da sudski postupak bude uređen, nego i da se u njemu donese trajni pravni zaključak. Sporna odredba smatra se zakonitom, a državna tijela primjenjuju je u svim postupcima koji se odnose na nezakonito stečenu imovinu.
- 45 S obzirom na prethodno navedeno, valja utvrditi treba li, u slučaju da se proglasi da sporna odredba nije u skladu sa zahtjevima članka 92. prve rečenice Ustava, Povelje, Direktive 2014/42 i Okvirne odluke 2005/212, načela pravne sigurnosti i nadređenosti prava Unije tumačiti na način da iz okolnosti glavnog postupka proizlaze utvrđenja prema kojima se sporna odredba može primijeniti i njezini se pravni učinci mogu privremeno zadržati do trenutka u kojem će navedena sporna odredba prestati proizvoditi učinke, a koji sud koji je uputio zahtjev odredi u svojoj odluci.